

FNs Bærekraftsmål

Refleksjonsløype

Utarbeidet i samarbeid med FN-Sambandet

Innholdsfortegnelse

Oppgavebeskrivelse	Side 3
Mål 1: Utrydde fattigdom	Side 4
Mål 2: Utrydde sult	Side 5
Mål 3: God helse og livskvalitet	Side 6
Mål 4: God utdanning	Side 7
Mål 5: Likestilling mellom kjønnene	Side 8
Mål 6: Rent vann og gode sanitærforhold	Side 9
Mål 7: Ren energi til alle	Side 10
Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Side 11
Mål 9: Industri, innovasjon og infrastruktur	Side 12
Mål 10: Mindre ulikhet	Side 13
Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn	Side 14
Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon	Side 15
Mål 13: Stoppe klimaendringene	Side 16
Mål 14: Livet i havet	Side 17
Mål 15: Livet på land	Side 18
Mål 16: Fred, rettferdighet og velfungerende instutisjoner	Side 19
Mål 17: Samarbeid for å nå målene	Side 20

<p>Målgruppe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deltakere på lokale Agenda-leirer • Alle speidergrupper i NSF som ønsker å jobbe med bærekraftsmålene <p>Mål: Lære speiderne om bærekraftsmålene</p> <p>Tid: 1 time</p> <p>Sted: Ute</p> <p>Utstyr: Printede poster</p> <p>Forberedelser:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Last ned postene 2. Skriv dem ut 3. Heng ut postene. <p>Tilknytning til speiderprogrammet: Relevante programområder: Samfunnsengasjement, Vennskap, Livskvalitet</p>	<p>Bidrar til følgende program mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • S-14 Engasjer deg i aktuelle samfunnsproblemer eller kriser, lokalt, nasjonalt eller internasjonalt. • V-7 Utvikle evne til empati og solidaritet. • V-8 Utvikle forståelse for fellesskapets verdi, og vis vilje til å bidra i fellesskapet. • V-12 Arbeid for likeverd og forståelse mellom mennesker. • L-2 Bli bevisst på, og utfordre, egne verdier og holdninger, og bli kjent med hva andre står for. • L-6 Få erfaring med verdiformidling og refleksjon.
---	---

I denne oppgaven skal gruppa eller troppen få en introduksjon til bærekraftsmålene ved å gå en postløype som består av en post per bærekraftsmål. Postene inneholder en kort forklaring, noen refleksjonsspørsmål og hva speiderne kan gjøre i hverdagen for å bidra til de ulike bærekraftsmålene.

Fremgangsmåte:

La patruljene gå løypen hver for seg. La dem få god tid til å diskutere innad i patruljen.

Mål 1: Utrydde fattigdom

Alt for mange mennesker lever i ekstrem fattigdom. For å kjempe mot fattigdom må alle mennesker ha lik tilgang til skole, arbeid og helsehjelp. I tillegg må det være mindre forskjeller mellom fattige og rike – vi må fordele pengene bedre, både i land og mellom land.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva tenker du er grunnen til at noen er fattige og noen er rike?
- Hvordan tror du det er å være fattig i Norge i dag?
- Hvordan tror du det er å være rik i Norge i dag?
- Hvilke forskjeller tror du det er på å være fattig i Norge og i andre land?

Hva kan du gjøre?

Vær en bevisst forbruker

Spør om informasjon om varene du er interessert i. Kjøp mat, klær og annet utstyr fra bedrifter som er åpne om vilkårene til arbeiderne og som respekterer grunnleggende menneskerettigheter.

Spre kunnskap

Ikke alle vet at økonomisk ulikhet er et strukturelt problem. Politikerne og næringslivet må mer på banen for å endre systemet. Still spørsmål, vær kritisk, finn ut hvilke partier som er enig med deg og engasjer deg i en organisasjon som vil forandre verden.

Mål 2: Utrydde sult

Mange mennesker er rammet av sult, og for hvert år blir det flere og flere. Halvparten av alle barn som dør, dør fordi de spiser feil mat eller for lite mat. Derfor må vi sørge for at alle mennesker får den maten de trenger.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor er det slik at noen mennesker sulter?
- Hvordan kan vi fordele mat mer rettferdig?
- Hvordan har klimaet der du bor noe å si for maten du spiser?
- Hvordan har endringer i klima noe å si for mat?
- Antall mennesker på kloden øker. Tror dere det har innvirkning på matressurser?
- Tror dere at menneskers tilgang på mat kan være årsak til konflikter og krig?

Hva kan du gjøre?

Bidra til å redusere matsvinn

Du kan bidra til å kaste mindre mat ved å planlegge innkjøpene, slik at du ikke kjøper noe du ikke trenger. Se deg heller ikke blind på datomerking. Se, lukt eller smak på mat og drikke som har gått ut på dato før du kaster den. Utgått mat trenger ikke være dårlig!

3 GOD HELSE OG LIVSKVALITET

Mål 3: God helse og livskvalitet

I hele verden blir folks helse stadig bedre. Det er flere som blir vaksinert og folk lever lenger enn før. For å nå målet om god helse til alle må alle mennesker få den helsehjelpen og medisinene de trenger.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva er forskjellen på psykisk og fysisk helse? Og hva er likheten?
- Hva kan være smittsomt? Finnes det gode ting som kan være smittsomt?
- Hva er god livskvalitet?
- Hva er god helse?
- Hva trenger du for å føle deg trygg?
- Hva kan du gjøre for din egen helse?
- Hvordan tror du krig kan gjøre mennesker syke?
- Synes du kunnskap om reproduksjon handler om god helse? Hvorfor det?

Hva kan du gjøre?

Velg miljøbevisst

Mange produkter inneholder skadelige kjemikaler og produkter som kan være skadelig for deg selv og for naturen. Gå gjennom produktene du bruker hjemme og velg miljøsertifiserte. Få i gang en diskusjon på skolen eller arbeidsplassen din og forsøk å få de til å velge miljøbevisst.

Vaksiner deg

For å beskytte samfunnet vårt mot livsfarlige sykdommer og pandemier, er det viktig at både du, og familien din, vaksinerer dere.

Mål 4: God utdanning

Det er heldigvis mange flere barn som får gå på skole i dag enn tidligere. Likevel er det fortsatt altfor mange barn som ikke kan lese og skrive. Derfor må verdens land jobbe videre for at alle barn får samme muligheter til god og gratis utdanning.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva synes du det er viktig å lære om på skolen?
- «Kunnskap er makt», sier vi ofte. Hva tror du det betyr?
- Må man like alt som skjer på skolen?
- Hva kan man gjøre hvis man synes noe på skolen er dumt?
- Er det gratis å gå på skolen? Er det noen ting som alle ikke har råd til å være med på?

Hva kan du gjøre?

Spre kunnskap

I mange land blir unge jenter tvunget til å forlate skolen for å gifte seg. Fremhev problemet - start en diskusjon om barneekteskap med mål om å finne løsninger på problemet.

Vær leksehjelp

Det finnes flere organisasjoner som tilbyr leksehjelp for barn som trenger det. Søk opp hva som finnes i ditt nærområde.

5 LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE

Mål 5: Likestilling mellom kjønnene

Alle mennesker har de samme rettighetene. Likevel er det flere kvinner enn menn i verden som er fattige. Det er også flere gutter enn jenter som får gå på skole. For å nå målet om likestilling må både jenter og gutter få tilgang til utdanning, helsehjelp og lønnet arbeid.

Refleksjonsspørsmål:

- Er det noe som jenter kan, som gutter ikke kan?
- Er det noe gutter kan, som jenter ikke kan?
- Er gutter og jenter forskjellige? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Finnes det grenser for hva en jente kan gjøre, eller hva en gutt kan gjøre?
- Jenter leser ofte mer og raskere enn gutter. Hvorfor er jentene flinkere til å lese enn guttene?
- Hva tror du er grunnen til at kvinner ikke fikk stemmerett samtidig som menn?
- Hvorfor var p-piller så viktig for kvinnekampen?
- Er kjønn viktig for hvem du er?
- Er kvinner og menn likestilte over hele verden i dag?
- Hva er urettferdig i dag?

Hva kan du gjøre?

Ikke ta likestilling for gitt

Vær oppmerksom og ta ikke likestilling for gitt. Vi er godt på veg i Norge, men vi har ikke full likestilling. Krev at jenter og gutter, kvinner og menn skal ha de samme rettighetene i alle situasjoner. På fotballtreningen, på skolen, i hjemmet og i lønnsforhandlinger.

Vær en bevisst forbruker

Handle bevisst. Forsøk å finne ut av hvilke bedrifter som prioriterer likestilling blant sine ansatte.

Mål 6: Rent vann og gode sanitærforhold

Det finnes nok ferskvann på planeten, men ikke alle har tilgang til rent drikkevann. Hvert år dør millioner av mennesker av sykdommer de får fordi de ikke har tilgang til rent vann og toalett. Derfor må vi bygge vann- og kloakksystemer der dette mangler.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor er det viktig med rent vann?
- Hvordan tror du det er å måtte gå langt for å hente vann å drikke?
- Hva ville du ha gjort dersom vannet der du bor blir forurenset?
- Hvorfor må vi vaske hendene?
- Hvor lenge kan du leve uten vann?

Hva kan du gjøre?

Bare det som skal i do, i do

Skyll aldri søppel, tamponger eller farlige kjemikalier og medisiner ned i toalettet. Det forurenser vann og sjø, og påvirker både dyrenes og menneskenes helse.

Spre informasjon

Nesten to og en halv milliard mennesker rundt om i verden mangler fremdeles et skikkelig toalett. Vær oppmerksom på dette problemet og opplys andre. Skriv et innlegg til en avis, ring inn til et radioprogram eller organiser en demonstrasjon eller innsamling.

7 REN ENERGI TIL ALLE

Mål 7: Ren energi til alle

Vi mennesker trenger energi til blant annet lys, varme og matlaging. I dag bruker store deler av befolkningen forurensende energi til matlaging, og utsettes for farlig luftforurensning. Vann, vind og sol er fornybare energikilder og kan bidra til å nå målet om bærekraftig utvikling.

Refleksjonsspørsmål:

- Kan du tenke deg hvordan du kan bruke minst mulig forurensende energi til å lage mat?
- Hvorfor tror du det er så mange barn og ungdom som har valgt å saksøke landet og politikerne sine, fordi de gjør for lite for å stoppe klimaendringene?
- Hva syns du barn og ungdom bør få vite om klimaendringer?
- Hva kan vi gjøre for å dempe klimaendringene der du bor?

Hva kan du gjøre?

Kjør minimalt med bil

Ofta kan man sykle, bruke kollektivt eller gå dit man skal. Mange kommuner, spesielt større byer, har nå svært godt tilrettelagte tilbud for sykkelbruk året rundt. Invester i en god sykkel og sjekk ut hvilke tilbud som tilbys i din kommune. Er det dårlig tilrettelagt, kan du foreslå at kommunen bør satse på dette gjennom kommunestyret. Dersom du skal kjøre bil, monner det svært mye å velge elektrisk bil fremfor fossil.

Begrens din totale energibruk

Du kan for eksempel dusje kortere, ikke koke mer vann enn du trenger og huske å slå av lyset etter deg når du går ut av et rom.

Mål 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Mange opplever en arbeidsplass som ikke tar hensyn til arbeidernes sikkerhet og rettigheter. Barn utsettes for barnearbeid eller tvangsarbeid. For å utrydde fattigdom og bekjempe ulikhet i verden må alle ha trygge og rettferdige jobber.

Refleksjonsspørsmål:

- På hvilken måte tror du jobben er en viktig del av hvem voksne tenker at de er?
- Er det noen barn som må jobbe der du bor?
- Hva synes du er en trygg jobb?
- Hva synes du er en rettferdig jobb?
- Hvorfor tror du samarbeid og organisering har vært viktig for at arbeidere skal få rettigheter?
- Hva slags rettigheter ønsker du deg på din arbeidsplass når du blir voksen?

Hva kan du gjøre?

Vær en bevisst forbruker

Velg mat, klær og annet utstyr fra bedrifter som er åpne om vilkårene til arbeiderne og behandler dem godt.

Be om kvittering

Be alltid om kvittering når du betaler for en tjeneste, som bilvask og håndverkerjobb. Å ikke ville gi kvittering er et tegn på skattefusk, og det svekker samfunnsøkonomien vår på sikt.

9 INDUSTRI, INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

Mål 9: Industri, innovasjon og infrastruktur

Gode systemer for trafikk, flyplasser, jernbane, vannrør, kloakk, søppelanlegg, energi og internett er nødvendig for at et samfunn skal fungere. For å nå dette målet må vi se hvordan alle land kan utnytte sine ressurser og sin industri best mulig.

Refleksjonsspørsmål:

- I Norge bygger vi mange hus av tre. Vi har også mange ferger, og vi har veier overalt selv der det ikke bor så mange mennesker. Hvorfor det, tror du? Er det annerledes i andre land?
- Kan ny teknologi være dumt, eller er nye oppfinnelser alltid bra?
- Hva slags naturressurser er det der hvor du bor? Hvordan blir de utnyttet?
- Hvilke framkomstmidler bruker du i hverdagen?
- Hvorfor er do og sanitæranlegg en viktig del av infrastruktur i alle byer?
- Tenk deg at du blir oppfinner når du blir stor. Hva vil du forsøke å finne opp? Hva tenker du at samfunnet der du bor trenger aller mest at blir funnet opp, noe som ikke finnes i dag?

Hva kan du gjøre?

Vær en bevisst forbruker

Støtt butikker, gründere og industri som tar hensyn til sosiale forhold, klima og miljø og en bærekraftig økonomi.

Doner gamle ting

Det er vanlig for oss å oppgradere de tekniske dingsene våre, men ofte fungerer de gamle fortsatt. Gi bort tingene du ikke bruker, eller sørg for at de blir gjenbrukt.

Vær åpen

Vær åpen for nye løsninger som gjør verden til et bedre sted. Ta i bruk teknologi som gjør hverdagen vår mer bærekraftig.

Mål 10: Mindre ulikhet

I dag er det større forskjeller mellom fattige og rike enn noen gang før. Det er store ulikheter både inne i et land og mellom land. For å nå målet om mindre ulikhet må alle få lik tilgang til skole og helsehjelp. I tillegg må ressursene fordeles mer rettferdig.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor er noen land rike mens andre er fattige?
- Hvorfor tror du noen mennesker må flytte til andre steder i verden?
- Hvordan er det der du bor, er det stor forskjell på hvordan folk har det? Hvorfor er det i så fall slik, tror du? Hvordan tror du det ville vært om forskjellen var mindre eller større?
- Hvordan tror du det ville vært hvis folk hadde det annerledes, at de som har tilgang til skole ikke skulle ha det, likevel, og at de som har tilgang til helsehjelp ikke lenger har slik tilgang?
- Hva tenker du at vi må gjøre som samfunn for at det skal bli større likhet der du bor, og over hele landet, og over hele verden?

Hva kan du gjøre?

Si ifra

Si ifra dersom du ser noen som helst form for diskriminering. Alle er like mye verdt uansett kjønn, etnisitet, hudfarge, legning, funksjonsevner eller kulturell og sosial bakgrunn.

Doner tingene du ikke trenger

Barnefattigdom er et økende problem, også i Norge. Det finnes mange frivillige organisasjoner som gir bort eller låner ut utstyr til barn som lever i fattigdom. Dersom du har godt fungerende utstyr eller klær, doner dem bort til en aktuell organisasjon.

Støtt flyktninger og innvandrere der du bor

Er det flyktninger eller innvandrere der du bor? Du kan støtte dem ved å delta på, eller arrangere, forskjellige aktiviteter sammen. Det finnes flere tiltak hvor man for eksempel kan invitere en flyktning hjem for å bli bedre kjent, utveksle kultur eller lære hverandres språk. Dette er gode tiltak som kan gagne den andre, deg selv og samfunnet.

11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN

Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Mer enn halvparten av verdens befolkning bor i dag i byer. Mange byer vokser så fort at det ikke er jobber og hus nok til alle. Vi må bygge bærekraftige byer slik at de tar hensyn folks behov samtidig som vi ikke skader klimaet.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva tror du kan være bra med å bo i by?
- Hva tror du kan være bra med å bo utenfor byen, der det ikke bor så mange mennesker på samme sted?
- Hvordan kan vi legge til rette for at byen ikke skal ødelegge for dyrene i naturen?
- Tror du store byer med mange folk kan gi bedre eller dårligere helse?
- Hvem bør få bestemme hvordan byen skal være og se ut? De som bestemmer, bor i den, eller alle som kanskje vil bo i den senere?
- Hvordan tror du økonomi og penger henger sammen med hvor i byen man kan bo, og hvilke tilbud som finnes der?
- Er det forskjell på ulike deler av byer? Har alle lik tilgang på buss, bibliotek, parker og uteområder? Er det forskjeller på hvor god byen er å være i?

Hva kan du gjøre?

Ta vare på de grønne lungene rundt deg

Gjør det du kan for å bevare grønne lunger i nærområdet ditt. Vær insektenes advokat og forsvar parkområder, naturlig skog og fri vekst.

Gå, sykle eller ta kollektiv transport

Prøv å gå, sykle eller ta offentlig transport så mye du kan i stedet for å kjøre.

Spis og handle lokalt

Invester i nærmiljøet ditt ved å støtte lokale butikker, restauranter og andre tjenester.

12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON

Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

I dag forbruker vi mye mer enn det kloden tåler. Vi kaster en tredjedel av maten som blir laget. For at vi skal kunne leve godt både i dag og i fremtiden må vi endre livsstil og forbruke mindre. Det er nødvendig at både enkeltmennesker og bedrifter bruker mindre og tar vare på klimaet.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvem er det klimaendringene går utover? Oss mennesker, eller jorda? Klarer jorda seg uten oss?
- Hvem bør få bestemme over jorda og framtida vår?
- Har det vi gjør hjemme konsekvenser for mennesker andre steder på jorda? Tror du land som forurenses lite, har lyst til å samarbeide og hjelpe land som forurenses mye?
- Hvordan er det hvis ting du er glad i, blir ødelagt av andre?
- Hva betyr det å være egoistisk?

Hva kan du gjøre?

Reduser plasten

Reduser så mye du kan av plast! Kjøp en bambustannbørste, bruk bivoks i stedet for plastfolie, ha tøypose til handlingen med deg, bruk egen vannflaske i stedet for å kjøpe flaskevann eller din egen termokopp til kaffen og hopp generelt over engangsproduktene.

Kjøp brukt og ta vare på tingene dine

Ved å kjøpe noe som allerede er produsert og gjenbruke det, reduserer du fotavtrykket ditt på planeten. Kast mindre og reparer klær og ting som har gått i stykker. Resirkuler det først når det ikke lenger er noe håp.

Kjøp "stygg" frukt

Mellom 20-50% av all produsert mat kastes. Blant annet kastes frukt og grønnsaker som har en annen farge eller form. Hjelp med å snu trenden ved å kjøpe ingredienser som ser litt snodige ut. De smaker like godt!

Mål 13: Stoppe klimaendringene

Måten vi mennesker lever på ødelegger klimaet. Det blir varmere vær, polene smelter, havet stiger og naturkatastrofer og ekstremvær blir vanligere. Det er de fattigste landene som rammes hardest. Alle land må jobbe sammen for å slippe ut mindre klimagasser. I tillegg må vi hjelpe de landene som blir skadet av klimaendringene.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor rammer klimaendringer minoriteter ekstra hardt?
- Hvem kan gjøre noe for å stoppe klimaendringene? Hvem sitt ansvar er det? Tror du én person kan skape endring?
- Kan vi gjøre noe hjemme og på skolen for å stoppe klimaendringene?
- Klimaendringene er menneskeskapte. Men hvem er det vi ødelegger for? Tror du vi ødelegger mest for jorda, eller for oss selv?
- Hvordan kan teknologi påvirke klimaendringene?
- Hvordan kan klimaendringene påvirke helsa til mennesker?

Hva kan du gjøre?

Spis bærekraftig

Utslipp fra husdyr utgjør om lag 15% av alle klimagasser. Ved å redusere forbruket av kjøtt kan vi redusere dette tallet. Dessuten er et mer plantebasert kosthold mer bærekraftig for helsa di. Du kan og redusere utslippene ved å bare kjøpe det du faktisk kommer til å spise. I dag kaster vi i snitt mellom 20-50% av all mat vi kjøper.

Tenk klima når du reiser

Flyturene har doblet seg siden 1990-tallet. Prøv å ta toget i stedet, eller hvorfor ikke utforske destinasjoner i ditt område?

Du kan og kompensere for reiseklimaet ditt ved å støtte forskjellige prosjekter rundt om i verden som er bra for klimaet! På FN-nettstedet climateneutralnow.org kan du se hvor stort et økologisk fotavtrykk du lager og lese mer om klimakompensasjon.

Og om du bare skal korte turer, er det ofte mulig å ta beina fatt eller sykle. Kollektiv trafikk er et bedre alternativ enn bil.

Mål 14: Livet i havet

Livet på jorda er avhengig av havet. Temperaturen, strømmingene og livet i havet gjør at vi mennesker kan leve på jorda. Derfor må vi ta beskytte livet i havet, istedenfor å forsøple og forurense det.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor tror du mennesker har forma livet på land etter hvor det er vann og hav?
- Hvem er det som eier havet?
- Hva betyr hav og land for hverandre?
- Hvordan har endringer i havet noe å si for maten vi spiser?
- Hva får vi mennesker av havet?
- Hvorfor tror du mange synes havet er spennende?
- Hvem tror du synes havet er skummelt?

Hva kan du gjøre?

Bruk mindre plast

Plast i havet er et stort problem som truer liv både i og i nærheten av havet. Ved å kjøpe gjenbrukbare produkter som handlenett, sugerør og lokk reduserer du egen bruk av plast.

Rydd en strand

Hvert år havner flere millioner tonn søppel i havet. Plukk opp rusk og rask du finner ute, og delta på strandryddedager. Kanskje kan du organisere en ryddedag selv?

Bare det som skal i do, i do

Skyll aldri søppel, tamponger eller farlige kjemikalier og medisiner ned i toalettet. Det forurenser vann og sjø, og påvirker både dyrenes og menneskenes helse.

Mål 15: Livet på land

Store deler av jordoverflaten er skog. Skogen er hjemmet til de aller fleste dyr, og en kilde til mat for både dyr og mennesker. For å nå ta vare på livet på land må vi beskytte regnskogene, plante flere trær og passe på at ørkenene på jorda ikke sprer seg. Vi må også beskytte og ta vare på utrydningstruede arter.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvilke liv tror du vi snakker om når vi sier at det er viktig å ta vare på livet på land?
- Hvordan kan regnskogen henge sammen med menneskenes helse?
- Hvorfor er det viktig å ta vare på skogen?
- Hvor tror du det er best for dyr å leve?
- Hvor tror du det er best for dyr som er utrydningstruet å leve?
- Hva tror du det å spre «fremmede arter» kan bety? Hvem kan spre fremmede arter?
- Hvorfor tror du noen utrydningstruede dyr er så populære å skyte og selge?

Hva kan du gjøre?

Åpne hotell

Åpne et insektshotell! Det er ikke bare bra for det biologiske mangfoldet, det lokker også til seg dyr som gir rikere innhøsting av frukt og bær i hagen din.

Resirkuler og komposter

Papp og papir, glass, metall, plast, farlig avfall og elektronikk kan brukes igjen når vi kildesorterer det. Det kan også matavfallet ditt. Ved å kompostere matavfallet hjemme både resirkulerer du næringsstoffer og reduserer klimagassutslipp.

Plukk opp

Flere millioner tonn søppel havner i havet hvert år, og mye av dette kommer fra land. Plukk med deg søppel der du ferdes – i parkene i byen, på fjellet eller i skogen, ja, overalt.

Mål 16: Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner

Uten fred og rettferdighet er det umulig å skape en bærekraftig utvikling. I dag er flere mennesker på flukt enn noen gang før. For å nå målet om fred og rettferdighet må verden skape fredelige samfunn som tar vare på alle.

Refleksjonsspørsmål:

- Hvorfor kan det bli mer krig og konflikt av klimaendringer?
- Er det forskjell på å flytte fra hjemmet sitt og å flykte? Hvorfor?
- Er det urettferdig at noen bruker mer enn andre?
- Hvorfor tror du vi har organisasjoner som FN, når alle land kan bestemme over seg selv?
- Hvem synes du skal få bestemme over framtida vår?
- Hvorfor er det viktig at land samarbeider med hverandre?

Hva kan du gjøre?

Bidra til trygghet og trivsel

Bli kjent med folk i ditt nærmiljø. Arranger grillfest, turnering eller andre fellesaktiviteter. Ved å lære hverandre å kjenne skaper vi et miljø basert på trygghet og trivsel.

Stå opp mot diskriminering

Alle er like mye verdt uansett kjønn, hudfarge, etnisitet, legning, kulturell og sosial bakgrunn eller fysiske evner. Si ifra dersom du ser noen som helst form for diskriminering, både på nett og i det virkelige liv.

17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE

Mål 17: Samarbeid for å nå målene

For at alle land skal klare å nå bærekraftsmålene, er det viktig med samarbeid. Myndighetene, bedriftene og alle innbyggerne må samarbeide både i sitt eget land og med andre land. FN mener at en slik felles innsats med tydelige mål gir resultater.

Refleksjonsspørsmål:

- Hva er et samarbeid, egentlig?
- Hvorfor bør man samarbeide?
- Hva kan man samarbeide om?
- Hvordan kan to som er veldig forskjellige og uenige, finne en måte å samarbeide på?
- Hva burde Norge samarbeide med andre land om, for å nå målene om bærekraftig utvikling?
- Hva kan vi samarbeide om på skolen, eller hjemme, for å få en mer bærekraftig hverdag?

Hva kan du gjøre?

Øk din kunnskap og del den med andre

Kunnskap om verden og verdens utfordringer er første steg i å kunne forandre verden. Les aviser, se nyheter og oppsøk troverdig informasjon. Del din kunnskap med venner, familie og kollegaer, eller i sosiale medier. Slik kan enda flere bli engasjert i bærekraftsmålene!